

Antonij Vasiljevič Florovskij (1884 – 1968)

Hrob 2 ob. 31–422uh

ruský emigrant, historik, slavista, profesor Karlovy univerzity, pasažér „Parníku filozofů“

Antonij Florovskij

Životopis:

Antonij Vasiljevič Florovskij se narodil dne 13. prosince 1884 (1. prosince 1884 podle starého ruského kalendáře) v Jelizavetgradu v Chersonské gubernii Ruské říše (dnes Kropyvnyckij na území Ukrajiny) v rodině pravoslavného kněze. V roce 1894 se rodina přestěhovala do Oděsy, kde otec získal místo představeného katedrálního chrámu a zároveň rektora oděského semináře.

V roce 1903 maturoval Antonij Florovskij na 4. oděském mužském gymnáziu a začal studovat na Historické a filologické fakultě Novorossijské univerzity v Oděse. Vysokoškolské vzdělání dokončil v roce 1908. Od roku 1911 působil na Novorossijské univerzitě jako soukromý docent. Dne 27. října 1916 po obhajobě disertační práce byl zvolen profesorem na katedře ruských dějin.

V revolučním roce 1917 byl profesor Florovskij delegován Novorossijskou univerzitou do Moskvy na Poměstnyj sobor (církvní sněm) Ruské pravoslavné církve, který rozhodl o obnovení moskevského patriarchátu a zvolil novou hlavou Ruské pravoslavné církve patriarchu Tichona.

Po bolševickém převratu zůstal Antonij Florovskij v Oděse. Od roku 1920 vedl katedru historické geografie Archeologického ústavu, vytvořeného po rozdělení Novorossijské univerzity. Od roku 1921 pracoval jako ředitel Oděské městské knihovny a poté hlavní knihovny Oděské vysoké školy.

Dne 18. srpna 1922 byl Antonij Florovskij zatčen sovětskou tajnou službou GPU (Státní politická správa). Po týdnu vězení byl propuštěn a odsouzen k vypovězení z bolševického Ruska spolu s osmnácti dalšími profesory, působícími v Oděse. Začátkem září roku 1922 Antonij Florovskij nedobrovolně opustil svou vlast na jednom z takzvaných „Parníků filozofů“. Zařadil se tím do početné skupiny několika desítek předních ruských intelektuálů, které bolševická vláda považovala za nespolehlivé a hrozbou vězení a dalších perzekucí nutila k odchodu do exilu.

Po krátkém pobytu v Konstantinopoli se přesunul do Sofie, kde již od roku 1920 pobývali jeho rodiče a mladší bratr Georgij Vasiljevič Florovskij, později známý náboženský myslitel. Po třech měsících v Bulharsku a krátkém pobytu v Bělehradě dne 1. ledna 1923 přijel Antonij Florovskij spolu s manželkou do Prahy, kde strávil následujících 45 let svého života. Ruská pomocná akce, vyhlášená československou vládou na pomoc ruským uprchlíkům, umožnila Antoniji Florovskému a dalším významným ruským vědcům pokračovat ve své vědecké a pedagogické činnosti.

Antonij Florovskij se v Praze aktivně zapojil do vzdělávacích programů pro mladé ruské uprchlíky. Vedl historicko-filologické oddělení Ruského vědeckého kolegia, působil jako profesor na Ruské právnické fakultě, na Ruském pedagogickém institutu Jana Amose Komenského a na Ruské národní (svobodné) univerzitě, zřízených československou vládou pro ruské uprchlíky. Od roku 1933 také přednášel ruským studentům dějiny Ruska na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Patřil do skupiny nejvýznamnějších ruských vědců a pedagogů, kteří do Československa přijeli na pozvání československé vlády a výrazně přispěli ke vzniku v Praze světového vzdělávacího střediska pro mladé ruské emigranty, které si zasloužilo pověst „ruského Oxfordu“.

Antonij Florovskij se rovněž významně podílel na činnosti klíčových ruských emigrantských institucí v meziválečném Československu. Byl jedním ze zakladatelů a předsedou Ruské historické společnosti, stálým členem a předsedou vědecké rady Ruského zahraničního historického archivu, předsedou vedení Archeologického ústavu Nikodima Kondakova a členem Slovanského ústavu.

Ve své mimořádně přínosné vědecké a badatelské činnosti Antonij Florovskij naplno využíval možnosti čerpání informací z českých a evropských archivních pramenů nedostupných tehdy pro vědci ze sovětského Ruska. Zabýval se tématy na pomezí českých a ruských dějin, například pobytem cara Petra Velikého v českých zemích, uctíváním svatého Václava nebo Jana Husa na Rusi, působením českých jezuitů na ruském území nebo česko-ruskými obchodními styky za prvních Romanovců a dalšími málo známými příběhy z dějin vztahů Ruska se zeměmi východní a střední Evropy. Vrcholem jeho vědecké činnosti se stala dvousvazková monografie věnovaná česko-ruským stykům od 10. století až do novověku.

Začátkem roku 1936 Antonij Florovskij obhájil disertační práci věnovanou česko-ruským stykům a získal titul doktora historických věd. V témže roce byl jmenován mimořádným profesorem Filozofické fakulty Karlovy univerzity. V roce 1948 byl jmenován řádným profesorem Filozofické fakulty Karlovy univerzity. Působil na Karlově univerzitě až do roku 1957.

Antonij Florovskij tragicky zahynul dne 27. března 1968 ve věku 83 let na následky pádu do výtahové šachty ve svém domě na třídě Jugoslávských partyzánů v pražských Dejvicích. Pohřeb se konal dne 2. dubna 1968 ve Strašnickém krematoriu. Jeho manželka Valentina Afanasjevna, rozená Belousovová, poslední roky života trpěla astmatem. Přežila manžela o pouhé dva roky a zemřela dne 21. května 1970 ve věku 80 let. Dne 10. srpna 1970 byly urny s popelem manželů Florovských uloženy do hrobu na 31. oddělení Olšanských hřbitovů nedaleko pravoslavného oddělení.

Osobní pozůstalost Antonije Florovského je dnes uložena ve Slovanské knihovně v Praze. Svou literární a vědeckou pozůstalost daroval Antonij Florovskij do Sovětského svazu. Dnes je uložena v Archivu Ruské akademie věd. Jednou z podmínek tohoto daru byla pravidelná úhrada hrobu Antonije Florovského na Olšanských hřbitovech. Sovětská akademie věd tuto podmínku však splnila pouze jednou. V roce 1980 byl hrob zaplacen na další desetileté období. Od roku 1990 zůstal hrob Antonije Florovského nezaplacený a zachoval se jen náhodou.

Náhrobek:

Náhrobek na hrobu Antonije Florovského a jeho manželky byl odhalen dne 31. srpna 1970 díky úsilím profesora filologie Ivana Onufrijeviče Panase. Jedná se o jednoduchý žulový náhrobek bez významných uměleckých prvků, tradiční pro pražské urnové hroby z druhé poloviny 20. století. Náhrobek je v relativně dobrém stavu a vyžaduje pouze drobnou renovaci.

Vyznám hrobu:

Hrob profesora Antonije Florovského se nachází mimo pravoslavné oddělení na Olšanských hřbitovech a proto byl dlouho považován za nenávratně ztracený. Hrob byl znovu objeven teprve nedávno během probíhajícího výzkumu emigrantské nekropole na Olšanských hřbitovech.

Hrob Antonije Florovského spolu s hrobem profesora matematiky Jevgenije Bunického (2 ob. 19–216) je jedním ze dvou zachovaných hrobů pasažérů takzvaných „Parníků filozofů“, vypovězených bolševickou vládou z území dnešní Ukrajiny a pohřbených dnes na Olšanských hřbitovech. Tento hrob je rovněž důležitou připomínkou na další pasažéry „Parníků filozofů“, jejichž hroby se dodnes na Olšanských hřbitovech nedochovaly. Bohužel již zmizely hrob profesora medicíny Grigorije Trošina (2 ob. 18–65), hrob historika Alexandra Izjumova (2 ob. 19–29) nebo hrob vynikající pedagožky Marie Stojuninové (2 ob. 19–9), kteří rovněž byli donuceni bolševiky odejít do exilu na podzim roku 1922. S ohledem na to, že vypovězení předních ruských intelektuálů bolševickou vládou na „Parnících filozofů“ patří mezi klíčové epizody dějin ruské emigrace, adopce všech zachovaných hrobů pasažérů „Parníků filozofů“ se jeví jako jediná správná cesta.

Hrob profesora Antonije Florovského spolu s hrobem profesora Moskevské univerzity Alexandra Kizevettera (2 ob. 19–31) nebo hrobem docenta Borisa Jevrejinova (2 ob. 18–179) patří do skupiny hrobů nejvýznamnějších ruských historiků, kteří do Československa přijeli na pozvání československé vlády a výrazně přispěli ke vzniku v Praze světového střediska ruské exilové historické vědy. Hrob profesora Florovského je také důležitou připomínkou na další významné ruské historiky, jejichž hroby se bohužel dodnes na Olšanských hřbitovech nezachovaly. Zejména se jedná o historika Mstislava Šachmatova (hrob 2 ob. 18–167), historika Jevgenije Šmurla (hrob 2 ob. 18–176) nebo historika umění Nikolaje Beljajeva (hrob 2 ob. 18–158).

Vybrané publikaci v ruštině:

Флоровский Антоний Васильевич. Почитание св. Вячеслава — князя чешского — на Руси. Прага: Русский народный университет, 1929.

Флоровский Антоний Васильевич. Ян Гус в русской оценке (справка из истории чешско-русских отношений). Прага: Русский народный университет, 1930.

Флоровский Антоний Васильевич. Карпаторосс И. А. Зейкан — наставник императора Петра-II-го. Ужгород: Типография «Школьной помощи», 1930.

Флоровский Антоний Васильевич. Карпаторусский список проложного жития св. Вячеслава, князя чешского. Ужгород: Типография «Школьной помощи», 1930.

Флоровский Антоний Васильевич. Чехи и восточные славяне. Очерки по истории чешско-русских отношений (X–XVIII вв.). Том первый. Praha: Slovanský ústav, 1935.

Флоровский Антоний Васильевич. Чехи и восточные славяне. Очерки по истории чешско-русских отношений (X–XVIII вв.). Том второй. Praha: Slovanský ústav, 1947.

Флоровский Антоний Васильевич. Русские в Марианских Лазнях. Культурно-исторические справки. Прага: Хутор, 1947.

Флоровский Антоний Васильевич. От Полтавы до Прута. Из истории русско-австрийских отношений в 1709–1711 гг. Praha: Universita Karlova, 1971.

Флоровский Антоний Васильевич. Труды по истории России, Центральной Европы и историографии. Из архивного наследия. Москва: Архив Российской академии наук; Российский государственный гуманитарный университет; Институт всеобщей истории Российской академии наук, 2020.

Vybrané publikaci v češtině:

Florovskij Antonij Vasiljevič. Jan Hus v ruském pojetí (stránka z dějin česko-ruských styků). Praha: Svaz ruských válečných invalidů v Československé republice, 1935.

Florovskij Antonij Vasiljevič. Obchodní styky Čech a Moravy s východní Evropou v XVI. a XVII. Století. Praha: Russkij svobodnyj universitet, 1938.

Florovskij Antonij Vasiljevič. Češti jesuité na Rusi. Jesuité české provincie a slovanský východ. Praha: Vyšehrad, 1941.

Florovskij Antonij Vasiljevič. České sukno na východoevropském trhu v XVI. až XVIII. věku. Praha: Archiv pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce, 1947.

Florovskij Antonij Vasiljevič. Česko-ruské obchodní styky v minulosti (X.–XVIII. století). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954.

Zdroje v ruštině:

Пашуто Владимир Терентьевич. Русские историки-эмигранты в Европе. Москва: Издательство «Наука», 1992.

Высылка вместо расстрела. Депортация интеллигенции в документах ВЧК-ГПУ. 1921–1923. Москва: Русский путь, 2005.

Ковалев, Михаил Владимирович. Русские историки-эмигранты в Праге (1920–1940 гг.). Саратов: Саратовский государственный технический университет, 2012.

Левченко Валерий Валерьевич. История «Философского парохода» из Одессы: события, факты, люди // Соловьёвские исследования. № 2 (38). Иваново: Ивановский государственный энергетический университет, 2013. Стр. 94–106.

Левченко Валерий Валерьевич. Одесские ученые — пассажиры «философского парохода» // Былые годы. Российский исторический журнал. Сочи. № 1 (27) за 2013 год. Стр. 111–119.

Лаптева Татьяна Николаевна. Личный фонд историка-эмигранта А. В. Флоровского в Архиве Российской академии наук: научное использование и реконструкция. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2017.

Флоровский Антоний Васильевич. Труды по истории России, Центральной Европы и историографии. Из архивного наследия. Москва: Архив Российской академии наук; Российский государственный гуманитарный университет; Институт всеобщей истории Российской академии наук, 2020.

Флоровский Георгий Васильевич. Письма к брату Антонию. Москва: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2021.

Представители эмиграции с территории бывшей Российской Империи в Чехословакии (1918–1945). Биографический словарь. Составители: Дана Гашкова, Анастасия Копршилова, Любовь Белошевская, Юлия Янчаркова, Сергей Гаген. Praha: Academia, 2021. Стр. 480–481.

Zdroje v češtině:

Osobnosti emigrace z území Ruské říše v meziválečném Československu. Biografický slovník. Sestavili: Dana Hašková, Anastazie Kopršivová, Ljubov Běloševská, Julie Jančárková, Sergej Gagen. Praha: Slovanský ústav AV ČR, Academia, 2023.

Biografická databáze emigrantů Slovanského ústavu Akademie věd České republiky:

Antonij Vasiljevič Florovskij:

<https://www.slu.cas.cz/cs/florovskij-antonij-vasiljevic-1277>

Zpracoval: Vladimír Pomortzeff pro Hřbitovní a pohřební služby Praha dne 18. srpna 2024.